ISSN 2409-6415

Електронне науково-практичне фахове видання

HEINONLINE

2018 / № 50

Журнал східноєвропейського права

УДК 34+35

Рекомендовано Вченою радою Університету сучасних знань
(Протокол № 3 від 08 жовтня 2013 року)
Включено до Переліку наукових фахових видань України
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.04.2014 № 455)
ISSN 2409-6415
Журнал внесений до Index Copernicus International та HeinOnline

Проблематика: висвітлення результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень, дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з актуальних проблем становлення та прагматичного розвитку східноєвропейського права в умовах глобалізаційних викликів

Галузь науки: юридичні науки

Періодичність: щомісячно

Головний редактор: Мосьондз Сергій Олександрович, доктор юридичних наук

Заступник головного редактора: Мельник Роман Сергійович, доктор юридичних наук

Відповідальний секретар: Соколан Тетяна Сергіївна, кандидат юридичних наук

Члени редколегії: **Бевзенко Володимир Михайлович, доктор юридичних наук; Бородін Іван Лук'янович, доктор юридичних наук; Гордієнко Сергій Георгійович, доктор юридичних наук; Гуржій Тарас Олександрович, доктор юридичних наук; Заросило Володимир Олексійович, доктор юридичних наук; Калюжний Ростислав Андрійович, доктор юридичних наук; Карпов Никифор Семенович, доктор юридичних наук; Колб Олександр Григорович, доктор юридичних наук; Колоколов Микита Олександрович, доктор юридичних наук; Коломоєць Тетяна Олександрівна, доктор юридичних наук; Колпаков Валерій Костянтинович, доктор юридичних наук; Константінов Сергій Федорович, доктор юридичних наук; Копиленко Олександр Любимович, доктор юридичних наук; Кузьменко Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук; Ладиченко Віктор Валерійович, доктор юридичних наук; Ліпкан Володимир Анатолійович, доктор юридичних наук; Манн Томас, доктор права; Миколенко Олександр Іванович, доктор юридичних наук; Монаєнко Антон Олексійович, доктор юридичних наук; Мурашин Олександр Геннадійович, доктор юридичних наук; Пєтков Валерій Петрович, доктор юридичних наук; Пєтков Сергій Валерійович, доктор юридичних наук; Приймаченко Дмитро Володимирович, доктор юридичних наук; Стеценко Семен Григорович, доктор юридичних наук; Татаров Олег Юрійович, доктор юридичних наук; Тихомиров Олександр Деонисович, доктор юридичних наук; Чернявський Сергій Сергійович, доктор юридичних наук; Чуприс Ольга Іванівна, доктор юридичних наук; Шлоер Бернгард, доктор права**

Адреса редакції: вул. Велика Васильківська, 57/3, м. Київ, Україна, 03150

Тел.: +38 (063) 758 57 24
E-mail: easternlaw.ua@gmail.com
Сайт: http://easternlaw.com.ua

ЗМІСТ

Марисюк К.Б., Слотвінська Н.Д. Кримінально-правовий захист рівності громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками у актах Ради Європи.....4

O. Rudanetska Labor Protection in Ukraine and Abroad: Legal Aspect.....10

D.Y. Khlaponin, I.V. Trush Normative-Legal Regulation of Cyber-Physical Systems in the Leading Countries of the World.....15

Білецька Г.А. Судово-медичне бачення проблеми виникнення та діагностики ятрогеній.....21

Ільків Н.В. Правова природа орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності.....28

Менів Л.Д. Проблемні питання захисту прав споживачів.....37

Панова О.О. Особливості структури адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення публічної безпеки.....44

Гуляс Я.Ю., Пархоменко М.М. Регулювання сурогатного материнства в українському законодавстві.....50

Шепітько М.В. Злочини проти правосуддя: проблеми класифікації.....56

Устинова І.П., Бузун О.О., Хомченко О.В. Міжнародний досвід провадження по справах, що виникають із публічних правовідносин.....64

Залізко О.М. Правовий статус арбітрів спортивного арбітражного суду 72

Корчагіна А.М. Розвиток правового визначення застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження.....79

Полубатко В.В. Система нормативно-правових актів у сфері реалізації права на безпечне для життя і здоров'я довкілля.....84

Король Д.А. Захист інтелектуальної власності, яка використовується у господарській діяльності: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення.....93

TABLE OF CONTENTS

K.B. Marysyuk, N. D. Slotvinska Criminal Law Protection of Citizens' Equality on the Grounds of Race, Color, Political, Religious and Other Beliefs, Sex, Ethnic or Social Origin, Property Status, Place of Residence, Language or Other Grounds in Acts of the Council of Europe.....4

O. Rudanetska Labor Protection in Ukraine and Abroad: Legal Aspect.....10

D.Y. Khlaponin, I.V. Trush Normative-Legal Regulation of Cyber-Physical Systems in the Leading Countries of the World.....15

H.A. Biletska Forensic View to the Problem of the Origin and Diagnosis of Yatroheniy.....21

N.V. Ilkiv Legal Nature of Rent for Land Plots of Public or Municipal Property.....28

L.D. Meniv Problematic Issues of Consumer Rights Protection 37

O.O. Panova Peculiarities of Administrative Legal Relations in the Sphere of Public Safety 44

Ya.Yu. Hulias, M.M. Parkhomenko Regulation of Surrogate Motherhood in Ukrainian Legislation.....50

M.V. Shepitko Crimes against Justice: Classification Problems 56

I.P. Ustynova, O.O. Buzun, O.V. Khomchenko International Experience Regarding Cases on Public Legal Relations.....64

O.M. Zalizko Legal Status of Arbitrators of the Court of Arbitration for Sport 72

A.M. Korchahina Development of Legal Definition of Application of Technical Means Designated for Fixing Criminal Proceedings.....79

V.V. Polubatko The System of Normative and Legal Acts Regarding Exercise of the Right to Safe and Healthy Environment.....84

D.A. Korol Protection of Intellectual Property Used in Commercial Activities: Current Problems and Ways of Their Solving.....93

УДК 347:366.5

Менів Любов Дмитрівна –
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільного права та процесу
Університету державної фіскальної служби України

Liubov D. Meniv –
candidate of juridical sciences, associate professor,
assistant professor of civil law and procedure department
State Fiscal University of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Проблемні питання захисту прав споживачів

Стаття присвячена висвітленню окремих питань реалізації прав споживачів. Автор акцентує увагу на проблемних питаннях відшкодування збитків споживачу, сплати неустойки, відшкодування моральної шкоди. Зазначено, що захист прав споживачів в Україні потребує вдосконалення та покращення з урахуванням зарубіжного досвіду.

Ключові слова: *споживач, права споживачів, відшкодування збитків, неустойка, відшкодування моральної шкоди.*

Статья посвящена освещению отдельных вопросов реализации прав потребителей. Автор акцентирует внимание на проблемных вопросах возмещения убытков потребителю, уплаты неустойки, возмещение морального вреда. Указано, что защита прав потребителей в Украине требует совершенствования и улучшения с учетом зарубежного опыта.

Ключевые слова: потребитель, права потребителей, возмещение убытков, неустойка, возмещение морального вреда.

L.D. Meniv Problematic Issues of Consumer Rights Protection

The article is devoted to the coverage of separate issues of consumer rights realization. The author focuses on problematic issues of indemnification to the consumer, payment of a penalty, compensation for non-pecuniary damage. It is noted that protection of consumer rights in Ukraine needs improvement taking into account foreign experience.

The implementation of social, economic and political reforms in Ukraine predetermines the need to increase the effectiveness of protecting the rights of citizens, in particular, ensuring the implementation of the duty of the state, stipulated in Article 42 of the Constitution of Ukraine, to protect the rights of citizens as consumers.

Today, the market offers consumers a wide range of goods, works and services. Unfortunately as practice shows, consumers increasingly faced with the purchase of inappropriate and other violations of their rights, so protecting consumers' rights plays an increasingly important role. The peculiarity of the civil legal protection of consumer rights is determined by the fact that the problem of consequences of consumption of low-quality goods is rather significant for the consumer.

Today, the state protects consumers' rights, provides free access to information on products, obtaining the knowledge necessary for the use of products according to their needs, and guarantees the purchase or receipt of products of the proper quality. However, even the existing state protection of consumer rights does not guarantee compliance with its rights. An effective mechanism for protecting consumers' rights may be compensation for damages caused to them, payment of a fine and compensation for moral damage.

Despite the fact that the legislation of Ukraine provides consumers with a wide range of powers regarding the protection of their legitimate rights and interests, it is still difficult to implement them. It is necessary to conclude that there is no detailed regulatory regulation of the institute for damages, payment of a penalty, and compensation for non-pecuniary damage for violating consumer rights. This situation is in relation to

determining the amount of damages, types of penalty and their size, compensation for non-pecuniary damage in law-enforcement practice. The problem of the lack of clearly formulated criteria and the general method for determining the amount of damages, payment of a fine and compensation for non-pecuniary damage for violating consumer rights places judicial authorities in a difficult position and creates a field for abuse. Ukraine should study positive foreign experience on this issue.

Keywords: *consumer, consumer rights, indemnification, forfeiture, compensation for moral damage.*

Постановка проблеми. Відповідно до ст.42 Конституції України держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. Сьогодні ринок пропонує споживачу великий вибір товарів, робіт та послуг. На жаль, як показує практика, споживач все частіше стикається з придбанням продукції неналежної та з іншими порушеннями своїх прав, тому захист прав споживачів відіграє дедалі важливішу роль. Важливість цивільно-правового забезпечення захисту прав споживачів визначається тим, що для споживача досить вагомою є проблема наслідків споживання неякісних товарів. Сьогодні держава здійснює захист прав споживачів, надає можливість вільного доступу до інформації про продукцію, здобуття знань, необхідних для використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання продукції належної якості. Однак, навіть наявний державний захист прав споживачів не гарантує дотримання його прав. Дієвим механізмом захисту прав споживачів може бути відшкодування спричинених їм збитків, сплати неустойки та відшкодування моральної шкоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням захисту прав споживачів були предметом дослідження такими науковцями, як Л. Б. Вяткіної, О.В. Дзери, О.І. Загорулька, О. В. Звєрєвої, Л. М. Іваненко, Т. Ю. Кагал, Т. Г.аКвятковської, Т. М. Ковальчука, Е. Д. Корнілова, С. О.аКосінова, Д. П. Лук'янця, В. Ф. Опришко, Г. А. Осетинської, Р. М. Посполітак, М. С. Циганкова, О. М. Язвінської та інших.

Невирішені раніше проблеми. Безперечно, наукові праці названих учених мають важливу наукову і практичну цінність. Але існування значної кількості дискусійних теоретичних і практичних питань щодо захисту прав споживачів обумовлюють необхідність дослідження обраної теми.

Метою цієї статті є подальше розкриття проблемних питань захисту прав споживачів.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2016 року до територіальних органів Держпродспоживслужби надійшло 9,77 тис. пропозицій, звернень, скарг та заяв від споживачів. З них на особистому прийомі одержано більше 3,17 тис.

Зокрема, як засвідчує аналіз, 49,9 % звернень споживачів стосується якості непродовольчих товарів; 35,3% - якості наданих послуг (робіт), з них: 25,0 % – якості житлово-комунальних послуг, 2,9 % – фінансових та банківських послуг; 5,2 % – якість продовольчих товарів, 4,8 % - придбання товарів через Інтернет, поза торговельними або офісними приміщеннями, при укладанні договору на відстані та 5,7 % – інші. За результатами розгляду звернень громадян у 51,2 % вимоги споживачів задоволені. Споживачам повернуто 3,02 млн. грн. за неякісні товари та надані послуги [1].

Така ситуація свідчить про нагальну необхідність розроблення та проведення заходів щодо покращення ситуації на споживчому ринку, спрямованих на забезпечення захисту прав споживачів. Саме належне застосування цивільно-правових заходів за порушення прав споживачів можуть вирішити ситуацію.

Одним із актуальних питань науки цивільного права є відшкодування збитків споживачам, внаслідок порушення їх прав. Так, споживач, відповідно до Закону України „Про захист прав споживачів"[2], має право вимагати йому відшкодування збитків у наступних випадках: 1) якщо виконавець своєчасно не приступив до виконання зобов'язань за договором або виконує роботу так повільно, що закінчити її у визначений строк стає неможливим (п.1 ст. 10); 2) якщо під час виконання робіт (надання послуг) стане очевидним, що їх не буде виконано з вини виконавця згідно з умовами договору (п. 2 ст. 10); 3) у разі виявлення недоліків у виконаній роботі (наданій послузі) споживач має право на свій вибір вимагати

відшкодування завданих йому збитків з усуненням недоліків виконаної роботи (наданої послуги) своїми силами чи із залученням третьої особи (п. 3 ст. 10); 4) за наявності у роботі (послузі) істотних недоліків (п. 4 ст. 10); виробник (виконавець) зобов'язаний відшкодувати у повному обсязі завдані споживачам збитки, пов'язані з відкликанням продукції (п.5 ст.14); 5) якщо надання недостовірної інформації суб'єктом господарської діяльності про послугу або виконавця спричинило: набуття споживачем продукції за відсутністю в неї необхідних споживачеві властивостей; неможливість використання придбаної продукції за призначенням, а необхідна інформація не була надана у відповідний (не більше 1 місяця) строк; нанесення збитків природним об'єктам, що знаходяться у власності споживача при нанесенні шкоди життю, здоров'ю або майну споживача (п. 7 ст. 15); якщо в результаті застосування умов договору, що обмежують права споживача, споживачеві завдано збитків, вони повинні відшкодовуватися винною особою у повному обсязі; споживач має право на відшкодування збитків, завданих йому виробником (виконавцем, продавцем), у зв'язку з використанням останнім переваг свого становища у виробничій чи торговельній діяльності (п.9. ст18).

Однак, у Законі України «Про захист прав споживачів» не передбачено, в який спосіб має визначатись розмір завданих збитків споживачу.

У Цивільному кодексі України передбачено, що при порушенні зобов'язальних правовідносин збитки визначаються з урахуванням ринкових цін, які існували на день добровільного задоволення боржником вимоги кредитора у місці, де зобов'язання має бути виконане, а якщо вимога не була задоволена добровільно, - у день пред'явлення позову, якщо інше не встановлено договором або законом. Суд може задовольнити вимогу про відшкодування збитків, беручи до уваги ринкові ціни, що існували на день ухвалення рішення (ст. 623) [3].

Відповідно до п. 16 постанови Пленуму № 5 [4] при визначенні розміру збитків, заподіяних неповерненням (втратою, пошкодженням) майна, суди мають виходити з його роздрібної ціни у торговельних організаціях даної місцевості (з урахуванням зносу), або з оцінки, зробленої самим споживачем чи погодженої сторонами при укладенні договору. Проте якщо вартість майна, визначена в такому порядку, на час вирішення спору не відповідає дійсній, або її взагалі не було визначено, сторони не позбавлені можливості доводити в суді дійсну вартість неповернутого, втраченого чи пошкодженого майна.

На жаль, Закон України «Про захист прав споживачів» передбачає різний підхід щодо визначення розміру збитків. Так, в Законі вказується або на можливість відшкодування збитків у повному розмірі (п.9 ст.18 Закону), або взагалі не зазначається про таку можливість (п.4, п.9 ст.15 Закону).

Цікавим є зарубіжний досвід відшкодування збитків споживачу внаслідок порушення його прав. Так, відповідно до ст.20 Закону «Про захист прав споживачів» республіки Узбекистан [5] шкода, заподіяна життю, здоров'ю або майну споживача внаслідок конструктивних, виробничих, рецептурних та інших недоліків товару (роботи, послуги), а також застосування матеріалів, обладнання, приладів, інструментів, пристосувань чи інших засобів, що не забезпечують безпеку життя, здоров'я або майна споживача, підлягає відшкодуванню продавцем (виробником, виконавцем). Право вимагати відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару (роботи, послуги), визнається за кожним потерпілим незалежно від того, чи перебував він у договірних відносинах з продавцем (виробником, виконавцем) чи ні. Шкода, заподіяна життю, здоров'ю або майну споживача, підлягає відшкодуванню, якщо він настав протягом передбаченого нормативною документацією терміну служби (придатності), а якщо він не встановлений, - протягом десяти років з моменту виготовлення товару (прийняття роботи, послуги).

Актуальним на сьогодні залишається питання щодо стягнення неустойки за порушення прав споживачів.

Поняття неустойки міститься у статті 549 Цивільного кодексу України [3], відповідно до якої неустойкою (штрафом, пенею) є грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторові у разі порушення боржником зобов'язання. Згідно з цією ж статею, штрафом є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно

виконаного зобов'язання, а пенею є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Неустойка як вид забезпечення виконання цивільно-правових зобов'язань поширена і в зарубіжних країнах. Так, за Французьким цивільним кодексом сторони можуть передбачити в договорі розмір відшкодування, що повинен надати боржник у випадку порушення зобов'язання. Наскільки відповідає розмір заподіяної шкоди тому, що можна було передбачити при укладанні договору, немає значення для встановлення співвідношення неустойки та шкоди, яка спричинена. Водночас французьке цивільне право розглядає неустойку як збитки, що визначені заздалегідь, і унеможливлює стягнення збитків, якщо вони перевищують неустойку (ст. 1229 ЦК Франції). У цивільному праві США й Англії такий цивільно-правовий інститут, як неустойка, відсутній. В англійській і американській правових системах оперують такими категоріями, як штраф чи штрафна неустойка та заздалегідь обраховані збитки [6].

Стягнення неустойки за порушення прав споживачів передбачено у Законі України „Про захист прав споживачів"[2], зокрема: за кожний день затримки виконання вимоги про надання товару аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) та за кожний день затримки усунення недоліків понад установлений строк (чотирнадцять днів) споживачеві виплачується неустойка відповідно в розмірі одного відсотка вартості товару (п.9 ст.8); у разі коли виконавець не може виконати (прострочує виконання) роботу (надання послуги) згідно з договором, за кожний день (кожну годину, якщо тривалість виконання визначено у годинах) прострочення споживачеві сплачується пеня у розмірі трьох відсотків вартості роботи (послуги), якщо інше не передбачено законодавством; у разі коли вартість роботи (послуги) не визначено, виконавець сплачує споживачеві неустойку в розмірі трьох відсотків загальної вартості замовлення (п.5 ст.10); якщо протягом установлених строків продавець (виконавець) не здійснює повернення сплаченої суми грошей за продукцію у разі розірвання договору, споживачеві виплачується неустойка в розмірі одного відсотка вартості продукції за кожний день затримки повернення грошей (п.9 ст.12)

Неустойці, як формі цивільно-правової відповідальності за порушення прав споживачів, властиві такі риси, визначені її предметом та методом правового регулювання, а саме: підставою сплати неустойки є порушення прав споживачів; майновий характер (грошова сума або інше майно, які боржник (продавець, виконавець) повинен передати споживачеві у разі порушення ним його прав споживача; надходження суми сплаченої неустойки на користь споживача; можливість бути передбаченою, крім чинного законодавства, угодою між споживачем та боржником (продавцем, виконавцем); залежність застосування до боржника (продавця, виконавця) неустойки від бажання споживача; компенсаційний характер неустойки; сплата (передання) неустойки не звільняє боржника (продавця, виконавця) від виконання свого обов'язку в натурі перед споживачем; сплата (передання) неустойки не позбавляє споживача права на відшкодування йому збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання.

На нашу думку, доцільно, щоб у споживчому законодавстві була передбачена широка система неустойок за порушення прав споживачів. А виходячи з того, що в Законі України "Про захист прав споживачів" є чимало правових норм, за порушення яких не передбачено жодної юридичної відповідальності, передбачити в таких випадках стягнення неустойки було б на часі.

Одним з проблемних питань захисту прав споживачів є питання відшкодування їм моральної шкоди у зв'язку із порушенням прав.

Грищук О.В. визначає, що право на компенсацію моральної шкоди - це можливість людини, котрій заподіяно таку шкоду внаслідок порушення її прав чи свобод, вимагати від порушника виконання його обов'язку вчинити певні дії, спрямовані на усунення або ж послаблення у неї негативних психічних станів та процесів, викликаних приниженням її гідності внаслідок цього порушення, а також її можливість звернутися, у разі потреби, до компетентних національних чи міжнародних органів за примусовим забезпеченням виконання цього обов'язку [7].

Право споживача на відшкодування моральної шкоди передбачене п.4 ст. 5 та п.2 статті 22 Закону України „Про захист прав споживачів". Однак, Законом України «Про захист прав споживачів» не розроблений механізм відшкодування моральної шкоди. Тому актуальним залишається на сьогодні питання визначення критеріїв оцінювання моральної шкоди споживача, підстав, форми та розміру її відшкодування. Адже у зв'язку з тим, що не визначені основні складові відшкодування моральної шкоди за порушення прав споживачів, як свідчить практика, отримати постраждалому споживачу відшкодування моральної шкоди досить важко.

Пункт 2 статті 22 Закону "Про захист прав споживачів" вказує на те, що захист прав споживачів, передбачених законодавством, здійснює суд. При задоволенні вимог споживача, наголошує закон, суд одночасно вирішує питання щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

При винесенні рішення про задоволення вимог споживача суд спирається й на інші положення Закону України "Про захист прав споживачів", зокрема на ст. 4, яка наділяє споживача правом на відшкодування моральної (немайнової) шкоди, заподіяної небезпечними для життя і здоров'я людей товарами (роботами, послугами) у випадках, передбачених законодавством.

Недоліком пункту 5 статті 4 Закону "Про захист прав споживачів", на нашу думку, є те, що закон допускає відшкодування моральної шкоди споживачу лише у випадку завданої йому шкоди внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції). Наприклад, такі порушення прав споживачів, як порушення права на безпеку продукції, відмова повернути гроші за товар, якщо він не підійшов, ненадання інформації про продукцію тощо, відмова провести експертизу товару тощо суд напевно не визнає такими, що могли заподіяти шкоду його здоров'ю чи життю. Тому, законодавець має передбачити відшкодування моральної шкоди у будь-якому випадку порушення прав споживачів.

Не менш важливою проблемою у сфері відшкодування моральної шкоди за порушення прав споживачів є оцінка розміру відшкодування. Як правило, споживачі визначають розмір моральної шкоди на свій власний розсуд. На практиці, фактично розмір відшкодування моральної шкоди споживачам визначає суд, керуючись характером і обсягом фізичних і душевних страждань споживача, характером його немайнових втрат. Проблема в тому, що сьогодні не існує офіційно затвердженої методики оцінки розміру моральної шкоди у разі порушення прав споживачів. Судді кожен раз встановлюють ступінь вини порушника, характер і обставини заподіяння фізичних і моральних страждань, враховують індивідуальні особливості споживача, вимоги розумності, справедливості та інші обставини, які заслуговують на увагу. Не дивно, що розміри компенсацій за моральну шкоду споживачу істотно відрізняються. Тому, на нашу думку, доцільно було б встановити хоча б мінімальні норми компенсації моральної шкоди споживачам, щоб забезпечити єдиний підхід до його відшкодування.

Цікавим для України є зарубіжний досвід відшкодування моральної шкоди споживачу у наслідок порушення його прав. Так, відповідно до ст.15 Закону «Про захист прав споживачів» республіки Білорусь [8] компенсація моральної шкоди, заподіяної споживачеві внаслідок порушення виробником (продавцем, постачальником, представником, виконавцем, ремонтною організацією) прав споживача, передбачених законодавством, здійснюється заподіювача шкоди за наявності його провини, якщо інше не передбачено законодавчими актами. Розмір компенсації моральної шкоди визначається судом залежно від характеру заподіяних споживачеві фізичних і моральних страждань, а також від ступеня вини заподіювача шкоди у разі, коли його вина є підставою для відшкодування шкоди. При визначенні розміру компенсації моральної шкоди повинні враховуватися вимоги розумності і справедливості.

Згідно зі статею 22 Закону «Про захист прав споживачів» республіки Таджикістан [9] моральна шкода, завдана споживачеві внаслідок порушення його прав, підлягає компенсації заподіювача шкоди за наявності його провини. Розмір компенсації моральної шкоди визначається судом. Компенсація моральної шкоди здійснюється незалежно від відшкодування майнової шкоди та понесених споживачем збитків.

Висновок: підсумовуючи вище викладене можна дійти висновку, що у зв'язку з кризовими явищами в економіці Україні, суттєво погіршується стан захисту прав споживачів. Незважаючи на те що законодавство України надає споживачам широке коло повноважень стосовно захисту своїх законних прав та інтересів, реалізувати їх ще доволі складно. Необхідно констактувати відсутність детального нормативного регулювання інституту відшкодування збитків, сплати неустойки та компенсації моральної шкоди за порушення прав споживачів. Така ситуація складається у відношенні визначення розміру збитків, видів неустойки та їх розміру, компенсації моральної шкоди у правозастосовчій практиці тощо. Проблема відсутності чітко сформульованих критеріїв та загального методу визначення розміру збитків, сплати неустойки та відшкодування моральної шкоди за порушення прав споживачів ставить судові органи в складне становище і створює поле для зловживань. Україні варто з цього питання вивчити позитивний зарубіжний досвід.

Список використаних джерел:

1. Інформація щодо діяльності територіальних органів Департаменту захисту споживачів Держпродспоживслужби у сфері захисту прав споживачів за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Kontrol_U_Sferi_Vnutrishnoi_Torgivli/.

2. Про захист прав споживачів : Закон України від 01.12.2005 № 3161-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4. rada.gov.ua.

4. Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : Постанова Пленуму Верховного суду України № 5 від 12.04.96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v00.

5. Про захист прав споживачів : Закон Республіки Узбекистан від 26 квітня 1996 р. № 221-I [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=14643.

6. Гражданский кодекс Квебека / науч. ред. О. М. Козырь, А. А. Маковская. – М. : Статут, 2002. – 472 с.

7. Грищук О. В. Право людини на компенсацію моральної шкоди (загальнотеоретичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Грищук ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2002. — 20 с.

8. Про захист прав споживачів : Закон Республіки Білорусь від 9 января 2002 г. № 90-З [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravo.by/webnpa/text.asp?

9. Про захист прав споживачів : Закон Республіки Таджикістан від 9 грудня 2004 р. № 72 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.tpp.tj/put2011/pdf/rules/25.pdf.

References:

1. Informatsiia shchodo diialnosti terytorialnykh orhaniv Departamentu zakhystu spozhyvachiv Derzhprodspozhyvsluzhby u sferi zakhystu prav spozhyvachiv za 2016 rik [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Kontrol_U_Sferi_Vnutrishnoi_Torgivli/.

2. Pro zakhyst prav spozhyvachiv : Zakon Ukrainy vid 01.12.2005 № 3161-15 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show.

3. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 435-IV [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon4. rada.gov.ua.

4. Pro praktyku rozghliadu tsyvilnykh sprav za pozovamy pro zakhyst prav spozhyvachiv : Postanova Plenumu Verkhovnoho sudu Ukrainy № 5 vid 12.04.96 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v00.

5. Pro zakhyst prav spozhyvachiv : Zakon Respubliky Uzbekystan vid 26 kvitnia 1996 r. № 221-I [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=14643.

6. Grazhdanskiy kodeks Kvebeka / nauch. red. O. M. Kozir, A. A. Makovskaya. – M. : Statut, 2002. – 472 p.

7. O. V. Hryshchuk, Pravo liudyny na kompensatsiiu moralnoi shkody (zahalnoteoretychni aspekty) : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 / O. V. Hryshchuk ; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. — K., 2002. — 20 s.

8. Pro zakhyst prav spozhyvachiv : Zakon Respubliky Bilorus vid 9 yanvaria 2002 h. No. 90-Z [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.pravo.by/webnpa/text.asp?

9. Pro zakhyst prav spozhyvachiv : Zakon Respubliky Tadzhykistan vid 9 hrudnia 2004 r. No. 72 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://old.tpp.tj/put2011/pdf/rules/25.pdf.